

Márk evangéliuma

Lekció: Dán. 7.1-14
Textus: Mk. 2.23-3.6

2010. ápr. 11
Gazdagrét

A szombat ura

Mit szabad és mit nem szabad? Ez a kérdés nem csak a most olvasott két ún. szombatnapi történetnek a kérdése, hanem sokak szerint a kereszténység központi témája is. Mit szabad tenni szombaton, a nyugalom napján, és mit nem szabad? Mit szabad, ha valaki keresztény, és mi az, ami tilos (számosan mondanák: minden, ami jó...)? Mit enged a törvény, és mit zár ki? Azon túl, hogy már a kérdés felvetése is idegen ma - hiszen miért kellene bárkinek és bárminek meghatároznia, hogy nekem mi a jó és mi nem? – már maga a törvény léte is problematikus. Kinek a törvénye? Melyik törvény? Miért éppen az? Milyen magyarázat alapján? Úgy tűnik tehát, hogy ez a bibliai szakasz nagyon távol áll a mai ember élethelyzetétől. Úgy tűnik, hogy egy régi törvényértelmezési vita van előttünk Jézus és a farizeusok között, ami nem különösebben hasznos nekünk. Azonban ennél sokkal többről van szó.

A fő kérdés nem az, hogy mit szabad és mit nem, hanem az, hogy kicsoda Jézus. Hogyan lehetséges, hogy tanítványainak egy ártatlan, hétköznapi cselekedete (kalászkodat tépdesnek a mezőn), valamint Jézus egy csodája, jócselekedete (meggyógyít egy embert) oda vezet, hogy el akarják tenni láb alól? Ki az a Jézus, aki lényre legmélyét – Márk evangéliuma szerint – éppen halálában ismeri fel egy római százados? Hogyan lehetséges, hogy egy zsidó ember, akit keresztre feszítenek, olyan hatással legyen egy római katonára, hogy így kiált fel: „*Bizony, ez az ember Isten Fia volt!*”? (Mk. 15.39) Ha Jézus Krisztus személyéhez elengedhetetlenül hozzátartozik kivégzése, vajon jobban megérthetjük, megismerhetjük-e őt egy olyan helyzet alapján, amikor először mondják ki, hogy meg kell halnia? Lehet-e mindezek alapján ennek a két szombatnapi történetnek messzemenő következménye ma mind azoknak, akik Jézus követőinek vallják magukat, mind azoknak, akik nem így látják magukat? Az a meggyőződésem, hogy igen. Jézust úgy ismerjük meg, ő úgy jelenti ki magát, mint aki a szombat ura. Lássuk, hogy 1. Mi az a kihívás, amit Jézus ezzel megtestesít? 2. Mi a motiváció, ami Jézust vezérli? 3. Milyen jelentősége és következménye van mindennek ránk nézve?

I. A kihívás, amit Jézus megtestesít

A két történet háttérében a szombat, azaz a nyugalom napja megtartásának törvénye áll. Isten azt parancsolta népének, hogy a hét hetedik napján semmi munkát ne végezzen. Ennek indoklása kettős; egyrészt a teremtés történetben rejlik, hiszen Isten hat napos munkálkodása után megpihent és megáldotta, megszentelte a hetedik napot; másrészt viszont a szabadítás történetére is emlékeztet, hiszen mielőtt Isten kihozta Izráelt Egyiptomból, a rabszolgaságból, nem volt megállás, nem volt pihenés, nem volt ünnep. A szombat megtartása az Úrral való szövetségnek fontos jele volt,

annak biztosítása, hogy Izrael nem felejt el a Teremtőjét és Szabadítóját. Olyan napnak szánta ezt Isten, amelyben imádság, hálaadás, pihenés, játék, öröm és gyönyörködés van jelen.

Jézus korára a mózesi törvényeket, közöttük a szombat törvényét is, jogi szakértők (írastudók) magyarázatai vették körül. A cél az volt, hogy – éppen a törvény betartása érdekében – pontosan definiálják, hogy mi számít munkának, és mi nem, azaz mit szabad cselekedni és mit nem szombatnapon. Ebben a helyzetben ütközik össze Jézus a vallásos vezetőkkel. Az első történet szerint Jézus egy szombaton gabonaföldeken ment át a tanítványaival, akik téptek és ettek a kalászból (ártatlan és hétköznapi cselekedet). A farizeusok azonnal szóvá tették, hogy olyat tesznek, amit szombaton nem szabad tenni, hiszen ez aratásnak minősül, és így munkának számít. Jézus azonban nem a tanítványait igazítja helyre, hanem a farizeusokat. A másik történet élesebb helyzetben zajlik: a farizeusok figyelték Jézust, hogy vajon meggyógyítja-e a béna kezű embert a zsinagógában szombaton. Vádat akarnak emelni ellene. Jézus, aki nagyon jól tudja, mi a tét – szinte provokálva őket – látványosan meggyógyítja az embert (nyugodtan ráért volna egy nappal később is). Miért kell ezért meghalni? Milyen kihívást testesít meg Jézus ezekkel a cselekedeteivel? Látnunk kell, hogy nem ártatlan és hiábavaló törvényértelmezési vitáról van szó, hanem súlyos, életbevágó ügyekről. Jézus tetteivel kihívást intéz a vallásos-intézményi hatalomnak, bevett társadalmi szokásoknak, valamint az igazhitűséggel, az igaz spiritualitással kapcsolatos elképzeléseknek.

Az írastudók és farizeusok képviselik a vallási – egyházi – és intézményes hatalmat. Letagadhatatlan, hogy Jézus óriási befolyással rendelkező tanító, tömegek követik őt. Ez zavarja a vallásos vezetőket, ezért próbálják meg Jézust újra és újra abba az irányba terelgetni, hogy követőit az általuk képviselt rend betartására bírja (Miért eszik mesteretek bűnösökkel együtt, miért nem bőjtölnek a tanítványaid, miért engeded, hogy szombaton kalászból tépdessenek?...). Tudniillik, ha egy nyilvánvalóan erővel és hatalommal, valamint nagy befolyással bíró rabbi – aki ráadásul nem része a hivatalos vallási testületeknek – mást képvisel, mint ők, akkor az aláássa tekintélyüket és megrendíti a kialakult vallásos és intézményes rendet. Jézus szavai és cselekedetei alapvető krízist idéznek elő az egyházi hatalomban.

Másodszor, Jézus kihívást intéz a társadalmi normák ellen is. Vallásos meggyőződés és a társadalom mindennapi élete szorosan összefügg. Pontosan szabályozott, hogy milyen távolságra lehet elmenni szombatnapon úgy, hogy az nem számít munkának, vagy milyen súlyú terhet lehet vinni, ami még nem számít a törvény megtörésének. Az ilyen és ehhez hasonló szabályok meghatározzák a társadalom normális működését. (Hasonlóan ehhez: Jeruzsálemben szombatnapon – péntek estétől szombat estig – nincs tömegközlekedés. Ehhez kell mindenkinek igazítania az életét; úgy az átlagos polgároknak, mint pl. a jobbára mohamedán taxisoknak, akik ebből profitálnak...). Amikor tehát Jézus nem áll be, sőt, provokatívan szembemegy a szombattörvény korabeli értelmezésével, a kialakult társadalmi rendet is fenyegeti.

Végül Jézus kihívást intéz az igazhitűséggel, az igaz spiritualitással kapcsolatos elképzeléseknek. Tudniillik szavai és cselekedetei azt az üzenetet hordozzák bírálóinak, hogy Jézus nem veszi igazán komolyan a hitet, a hagyományokat. Hogy

lazarusával, provokációjával valójában a szent Isten ellen vét, akinek nevében ugyanakkor tanít. Az igazi hívő nem fellazítja a kereteket. Milyen hit, milyen kegyesség, milyen spiritualitás az övé? Hova fog vezetni mindez, ha nem állítjuk meg minél hamarabb? Ezért hát az egyházi hatalom megóvása, a társadalmi rend biztosítása, valamint az igaz hit és vallásgyakorlás megmentése érdekében úgy döntenek, hogy végeznek vele. Jézusnak, aki kihívást intéz Isten törvénye ellen, meg kell halnia.

II. A motiváció, ami Jézust vezérli

Miért teszi mindezt Jézus? Miért vállalja azt a konfliktust, ami végül életébe kerül? Miért nem mondta azt a tanítványoknak, hogy ne tépdessék szombaton a kalászokat, miért nem nyugtatta meg a farizeusokat, hogy rendre inti majd a kövezőit – elvégre ártatlan és hétköznapi ügyről volt szó? Különösen nagy baj nem történt volna, ha nem teszik ezt. És miért gyógyította meg azt az ember a zsinagógában szombaton, amikor tudta, hogy lesbe állva vadásznak rá? Miért nem halasztotta el a gyógyítást egy nappal, ami ebben az esetben semmi kárt nem okozott volna? (Jegyezzük meg, hogy halálos betegség esetén a zsidók is engedélyezték volna a gyógyítást.) Ennyire csökönyös volt, ennyire csak a saját igazát látta? Ennyire nem volt kompromisszumképes? Rossz stratégiát követett; kevés bölcsességgel sokkal jobban jöhetett volna ki ebből a két helyzetből? Nem! Hanem ennyire központi és lényegbevágó volt, amit Jézus kinyilvánított önmagáról. Lássuk, mi vezette őt!

Jézus tetteinek egyik magyarázatát a következő kijelentése foglalja össze: „*A szombat lett az emberért, nem az ember a szombatért.*” Az Isten törvénye, rendelkezése a nyugalom napjáról az ember javát szolgálja, de az ember nem azért van, hogy a törvényt szolgálja. A törvény betartása nem önmagáért való intézmény, önmagáért való jó; Isten azért adta a rendelkezéseit, hogy az ember életét gazdagítsa meg. Nem azért parancsolta az embernek a munkától való tartózkodást a hetedik napon, hogy legyen egy hetedik nap, hogy létrejöjjön a nyugalom napjának intézménye, hanem azért, hogy az ember megtanuljon a vele való kapcsolatban boldogan és hálásan élni. Jézust először is ez a *szabadság* vezeti, amikor nem utasítja rendre a tanítványait. Figyeljük meg, nem arról van szó, hogy a tanítványok halálosan éhesek és kimerültek, és ezzel indokolva függesztik fel a szombatnaphoz kapcsolódó rendelkezéseket. Sokkal inkább arról, hogy Jézus tudja, a törvény szabályokra való lebontása, kíméletlenül szigorú betartatása által elvesz a lényeg: Isten eredeti akarata és szándéka. A másik történet pedig Jézus *együttérzéséről és szeretetéről* szól: „*Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat tenni, életet megmenteni, vagy kioltani?*” – teszi fel a kérdést, amire a lesben állók nem válaszolnak. Mert tudják, hogy jót tenni szabad, de szívük saját hatalomföltésük és hagyományaik foglya. Igen, meg lehetne az embert gyógyítani egy nappal később is; de ezzel Jézus elismerné, hogy fontosabb a törvény, mint az ember, a szabály, mint a szeretet. Jézust tehát az motiválja, hogy helyreállítsa Isten eredeti szándékát, amelyben a szeretet és a szabadság a meghatározó. Jézus rámutat a korabeli kegyetlen, embertelen, értelmét veszített vallásosságra, és szembemegy vele. Kicsoda tehát Jézus? Mindezek alapján nevezhetnénk őt reform

rabbinak. Egy olyan tanítónak, reformátornak, aki visszaállítja a korabeli Szentírás értelmezést és gyakorlatot az eredeti, isteni szándékhoz. És sokan ennek is tartják őt (pl. holland, vallását gyakorló zsidó barátom). Jézus egy nagyszerű tanító, egy páratlan reformer, aki azért jött, hogy a zsidó vallást megújítsa. Rámutat a visszasságokra, és nem hagyja annyiban; még a konfliktust is vállalja az ügy érdekében. Mindez igaz, de ennél többről is szó van.

Jézus másik kijelentése így hangzik: „*az Emberfia ura a szombatnak is.*” Ne feledjük, a szombat Istentől való rendelkezés. A szombatot az rendelte, aki hat nap alatt megalkotta világot, és a hetediken megpihent; az, aki lesújtott a fáraóra, kiszabadította Izraelt a rabszolgaságból, és kettéválasztotta a Vörös-tengert. A szombat, még ha az emberért is van, nem az embertől van. Hogyan lehet Jézus ura annak, aminek egyedül Isten az Ura?! Sőt, ennél még radikálisabbat is mond Jézus, azzal, hogy úgy utal magára, mint az Emberfia. Hiszen minden zsidó írástudó és farizeus ismerte Dániel könyvének idevágó részét arról a titokzatos személyről, aki eljön az ég felhőin, hogy megálljon a mindenható Isten előtt, aki hasonló az emberfiához (emberhez hasonló), és akinek hatalom, dicsőség, uralom adatik minden nép és nemzet fölött, és ez a hatalom örökkévaló. Ki ez a názáreti Jézus, ki ez a senkiházi jött-ment tanító, ki ez a provokátor törvénytíró, ki ez a ki-tudja-milyen-erővel-gyógyító, hogy így mer önmagáról beszélni? Hogyan képzei, hogy magát ilyen isteni méltóságra emeli? Hogyan meri magát a törvény fölé emelni, Istennel egyenlővé tenni? Hogyan lehetne az övé minden uralom és minden hatalom az idők végén? Az elvakult gyűlölet („szívük keménysége”) még arra is vakká teszi hallgatóit, hogy miközben – szombaton – Jézus jót cselekszik, ők rosszat – gyilkosságot – fontolgatnak, igazukról való teljes meggyőződéssel. Jézus kijelentette magát, a vallásos vezetők pedig véglegesen állást foglaltak; már csak idő kérdése, hogy mikor szabadulnak meg tőle. Az Emberfiának meg kel hálnia – ahogy Jézus újra és újra kijelentette tanítványainak.

III. Milyen jelentősége van annak, hogy Jézus a szombat ura?

Jézus kijelentette magát – de ez nem csak ott és akkor, hanem itt s most is érvényes. Látjuk, hogy önmaga kijelentése, az, hogy ő a szombat ura, hogyan vezet küldetése beteljesedéséhez, halálához, majd feltámadásához. Mi ennek a jelentősége ma számunkra?

Az ember szabálykövető lény – mondják az antropológusok. Ez annyira így van, hogy ha az öntörvényűség a szabály, ha az a szabály, hogy a szabályokat meg kell szegni, akkor az ember azt is követi. A szabályok betartása adja a közösséghez való tartozás érzését, a biztonság érzését. Gyakran ebből fakad az ember hatalma mások felett, valamint szabályok, törvények keretezik identitását is. Ma egyre inkább az a szabály, hogy nem kell szabály...

Mit hoz ebben a helyzetben elénk Jézus, a szombat ura? Először azokhoz szólok, akik Jézus követőinek valljuk magunkat. Előttünk van egy olyan Jézus, aki az Atya eredeti szándékát, szabadságát és szeretetét képviseli, az a Jézus, akinek szeretetét és szabadságát mindannyian megkóstoltuk. De nem gyártottunk-e ebből a kapcsolatból

hitrendszer? Nem kezdtük-e magunkat szabályokkal keretezni és biztosítani? Nem váltottuk-e fel az evangéliumot dogmával? Nem nőtt-e nagyobbra bennünk a szabálykövetés, mint az élő és valóságos Jézus követése? Nem szeretjük-e jobban hagyományainkat, mint a másik embert? Nem azért csúszunk bele a szabad-nem szabad terméketlen vitáiba, mert elsodródtunk a Jézus iránti feltétlen szeretettől? Hiszen a keresztény egyház története újra és újra példáját adta annak, hogyan lett az isteni szabadítás és szeretet közössége a törvényeskedés, az ítélkezés, sőt, alkalmanként az elnyomás és kegyetlenség szolgája. Már pedig ez emberekben és emberek által történt, akik nem voltak rosszabbak nálunk. A szombat ura arra hív, hogy feltegyük magunknak a kérdést: Jézustól függünk, teljesen kiszolgáltatva a mindenható Istennek, vagy hagyományainkba, szabályokba, emberi magyarázatokba kapaszkodunk? Jobban szeretjük-e vallásos magunkat, mint Jézust? Jobban szeretjük-e erkölcsös magunkat, mint Jézust? Jobban szeretjük-e felekezetünket, mint Jézust? Elutasítunk, figyelmen kívül hagyunk, megvetünk-e másokat – mert a szabályaink elítélik őket?

A másik oldalról ugyanakkor a szombat ura azokhoz is szól, akik azért idegenkedtek tőle és a kereszténységtől, mert csak a szabad - nem szabad kötöttségeit, egy képmutató és erőtlen életet láttak benne. Aki azt gondoltad, hogy a kereszténység egy hitrendszer, amit miért kellene hinned, valamint egy erkölcsi rendszer, amit miért kellene betartanod. Aki attól tartasz, hogy ha keresztény leszel, akkor kirekesztővé és elnyomóvá válsz menthetetlenül. Akinek valóságos és fájdalmas tapasztalataid vannak ezzel.

A szombat ura ma mindannyiunknak kijelentette magát. Legyünk hívők, vagy nem hívők, ugyanarra van szükségünk. Nem bölcs tanácsra, nem egy nagyszerű tanítóra, nem egy reform rabbira. Nem a szabályok jobb megtartására és nem minden szabály eltörlésére. Arra az Emberfiára van szükségünk, aki ura a szombatnak, ura a törvénynek, ura a világnak. Aki eljött, hogy megtestesítse számunkra az igazi szabadságot és az igazi szeretetet. Akinek annyira fontos volt az Atya szeretete és szabadsága, hogy még saját élete kockáztatása, sőt, feláldozása árán is vállalta, hogy képviseli ezt a szabadságot és szeretetet. Aki nem emberi szabályokat követett – sem konzervatív hagyományörzőét, sem haladó szabadelvűét, sem mindennel szembenálló, örök lázadóét -, hanem az Atya akaratát követte. Ez a Jézus, telve irgalommal, szeretettel és szabadsággal vonz ma minket magához, hogy mi is sokkal inkább megteljünk irgalommal, szeretettel és szabadsággal – vele, aki még a szombatnak is ura. ÁMEN!